

Een diep- persoonlijk sacrament

TEKST:

Thomas Maarten van der Zwan

In de roman *De passie volgens G.H. van Clarice Lispector* gebeurt bijster weinig. Toch is het een van de aangrijpendste boeken die ik ken. In wat volgt verklap ik het een en ander over het boek. Wie het nog wil lezen doet dat beter eerst en kan daarna terugkomen bij deze column.

Een vrouw betreedt de voormalige slaapkamer van haar vertrokken dienstmeisje. Ze is zelf al lang niet meer in de kamer geweest en die vreemde plek in haar eigen huis geeft haar een ontheemd gevoel. Ze beseft dat ze haar eigen huis al die tijd niet echt heeft gekend, en als ze haar eigen huis niet eens kent, hoe kan ze dan de wereld kennen? Is ze ooit werkelijk ergens *thuis* geweest? Het dringt tot haar door dat ze in haar hoofd eigenlijk altijd een fictief thuis heeft geschapen, om niet in de werkelijkheid te hoeven leven. Wanneer de vrouw de deur van de kledingkast opent, kruipt er een kakkerlak naar buiten. Geschrokken doet ze de kastdeur weer dicht, waardoor de kakkerlak wordt geplet. Vol walging staart de vrouw naar het opengescheurde insectenlijf. Ze begrijpt dat dit tafereel een symbool is voor de werkelijkheid die ze nooit heeft kunnen aanvaarden. Deze gruwelijke dood voltrekt zich voor haar ogen om haar te tonen dat de waarheid kil en onvermijdelijk is. Ze duwt nog wat harder tegen de kastdeur. Bij het zien van de gele smurrie die uit het kakkerlakkenlijf wordt geperst, stort de innerlijke muur die de vrouw tussen zichzelf en de werkelijkheid heeft opgetrokken onherroepelijk ineen.

Op dat moment neemt de vrouw een beslissing. Ze wil voor eens en altijd de werkelijkheid aanvaarden, liefhebben zelfs, over alle grenzen heen. Het is nu of nooit. Ze haalt haar vinger door de gelige smurrie en stopt hem in haar mond.

De titel van deze verbluffende roman is niet toevallig gekozen. De lijdensweg van de vrouw is ontegenzeggelijk mystiek van aard. Toch blijft het onduidelijk of het hier gaat om eenwording met de werkelijkheid of om eenwording met God; het verhaal lijkt vooral te suggereren dat het laatste niet mogelijk is zonder het eerste. Wie de werkelijkheid wegdrukt om directe toegang tot verlossing te krijgen, speelt vals. De vrouw wil niet langer valsspelen. Ze plet de kakkerlak uit walging, maar zodra ze dat beseft, wil ze boetedoen voor haar verwerping van de werkelijkheid. Door de ingewanden van het insect door te slikken, voltrekt de vrouw een diepersoonlijk sacrament en wordt ze tegelijkertijd een met de materiële werkelijkheid en met God.

De goddelijke liefde is zo grenzeloos en radicaal, dat ze zich ook uitstrekt naar de kakkerlak. Wil je even goed zijn als God, dan moet je dus ook bereid zijn een te worden met de kakkerlak – juist *omdat* je hem veracht. Dat is dan ook de kern van de christelijke naastenliefde: je moet liefhebben wat je veracht. *De passie volgens G.H.* laat op indrukwekkende wijze zien hoeveel moed daarvoor nodig is.

T.M. van der Zwan (1986) studeerde songwriting en taal- en letterkunde en studeerde tevens af als leerkracht. Zijn website www.tmvanderzwan.com biedt een overzicht van zijn werkzaamheden als kunstenaar.